

БУТИРСЬКА І. В.

**ІНФРАСТРУКТУРНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ:**

ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

МОНОГРАФІЯ

*Бібліотеці Інституту
регіональних досліджень
з новачком та максиміза-
цією пов'язаними
від авторів.*

Чернівці
Книги - XXI
2006

УДК 338.49:332.1(477)
ББК 65.049(4Укр)6
Б 93

Рекомендовано до друку Вченою радою Інституту регіональних досліджень НАН України (Протокол №6 від 6 липня 2006 р.)

Рецензенти: *Козоріз М. А.* - доктор економічних наук, професор (Інститут регіональних досліджень НАН України)
Нікіфоров П. О. - доктор економічних наук, професор (Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича)

Відповідальний редактор: доктор економічних наук, професор, академік ІАН України *І. М. Школа*

Бутирська І. В.

Б-93 Інфраструктурне забезпечення регіонального розвитку: проблеми та шляхи їх вирішення : монографія / І. В. Бутирська. – Чернівці: Книги-XXI, 2006. – 238 с.; іл.

ISBN 966-8653-78-5

У монографії системно викладено теоретичні й методологічні підходи щодо удосконалення організаційно-економічних засад інфраструктурного забезпечення регіонального розвитку та визначено пріоритетні напрями їх реалізації. Здійснено системний аналіз теоретико-методологічних засад інфраструктурного забезпечення регіонального розвитку в сучасних умовах, визначено напрями інвестицій в інфраструктурну сферу регіону та обґрунтовано доцільність застосування методики бенчмаркінгу для визначення напрямів розвитку інфраструктури регіону.

Книга адресована представникам ділових кіл усіх рівнів, студентам вищих навчальних закладів економічного спрямування, аспірантам, викладачам. Вона буде цікавою науковцям і всім, хто так чи інакше пов'язує свою діяльність з економічними процесами.

ББК 65.049(4Укр)6

ISBN 966-8653-78-5

© І. В. Бутирська, 2006

© Книги - XXI, 2006

***ПЕРЕДМОВА*..... 5**

***РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ
ІНФРАСТРУКТУРНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО
РОЗВИТКУ*..... 9**

1.1. Роль та значення інфраструктури у забезпеченні
регіонального розвитку 9

1.2. Складові елементи інфраструктурного комплексу
регіону та їх місце в економічній системі..... 22

1.3. Методологія оцінки інфраструктурного забезпечення
регіонального розвитку 42

***РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ІНФРАСТРУКТУРИ РЕГІОНУ (НА
ПРИКЛАДІ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ)* 55**

2.1. Тенденції та особливості розвитку інфраструктури
регіону..... 55

2.2. Оцінка інфраструктурного забезпечення
регіонального розвитку 117

2.3. Інвестиційне забезпечення розвитку
інфраструктури регіону 1

РОЗДІЛ 3. ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ УПРАВЛІННЯ ІНФРАСТРУКТУРНИМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ.....	148
3.1. Доцільність застосування методики бенчмаркінгу для визначення напрямів розвитку інфраструктури регіону.....	148
3.2. Економіко-математичне моделювання процесу інвестування інфраструктури регіону.....	164
3.3. Стратегія інфраструктурного забезпечення регіонального розвитку.....	181
ПІСЛЯМОВА.....	202
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	206
ДОДАТКИ.....	223

ПЕРЕДМОВА

У сучасних умовах економічного і політичного розвитку України все більшої ваги набувають питання, пов'язані з самоврядуванням окремих регіонів країни. Трансформація українського суспільства актуалізує проблеми розвитку економіки, які вимагають теоретичного обґрунтування і глибокого вивчення. Очевидно, що при цьому повинна забезпечуватись активізація регіональних особливостей з одночасним зменшенням існуючих територіальних диспропорцій. При цьому важливим моментом у формуванні економічної політики відносно визначення перспектив розвитку та Створення передумов для підвищення ефективності регіонального відтворення є проблема визначення основних підходів до формування та розвитку інфраструктури як складової регіональної господарської системи, розв'язання якої дозволить підвищити конкурентоспроможність економіки кожного регіону і національної економіки в цілому.

Важливість проблем всебічного розвитку регіональної інфраструктури важко переоцінити, оскільки вони впливають на всі аспекти життєдіяльності місцевих громад. Сьогодні, на нашу думку, необхідно чітко визначити організаційно-економічні засади інфраструктурного забезпечення регіонального розвитку в Україні, що сприяли б виведенню її економіки й економіки її регіонів на якісно новий рівень. З огляду на це, надзвичайно важливим є висвітлення питань впливу інфраструктури регіону на темпи його економічного зростання та формування стратегії розвитку регіональної інфраструктури.

Інтерес до формування і розвитку інфраструктурного комплексу реїюну, що проявляється останнім часом, зумовлюється тим, що практично весь попередній період свого існування наша країна реалізовувала інвестиційні програми розвитку інфраструктури на основі галузевого підходу. При цьому використовувалися нормативні акти переважно відомчого призначення, які фактично були незгодженими з регіональними проблемами інфраструктурного комплексу та не відповідали реальним потребам території. При цьому сукупний рівень розвитку регіональної інфраструктури та перспективна потреба регіону в ній визначалися на практиці шляхом підсумовування інвестиційних

програм окремих відомств, не узгоджених, як правило, з реальною потребою регіону. Визначені критерії й обґрунтовані нормативи розвитку інфраструктури регіонів і результатів її впливу власне на економіку регіону відсутні і дотепер. Деякою мірою це зумовлено складністю оцінки соціально-економічних наслідків впливу інфраструктури на функціонування територіальних суб'єктів господарювання.

При розробці проблеми формування оптимальної інфраструктури слід виходити з визнання того, що інфраструктура регулює взаємодію елементів нової економічної системи, оптимізує рух товарно-грошових потоків і забезпечує розвиток ринкових взаємовідносин, а вплив на виробництво через інфраструктуру є найбільш ефективним засобом регулювання економіки.

У вітчизняній науковій літературі спостерігається швидке зростання інтересу до дослідження інфраструктури загалом та її окремих складових. Цьому вельми сприяють ґрунтовні публікації таких українських та зарубіжних учених: М.Долішнього, П.Беленького, З.Герасимчук, А.Гриценка, Б.Данилишина, С.Злупка, М.Козоріз, В.Куценко, В.Пилю, С.Писаренко, У.Садової, Ю.Саєнка, Д.Стеченка, О.Чмир, І.Школи, Д.Ашауєра, Р.Брейєра, Дж.Еліасона, Х.Зінгера, Т.Кемпбелла, В.Красовського, І.Масґойза, Р.Нудельмана, А.Пезенті, П.Розенштейн-Родана, П.Самуельсона, І.Тараканової, Г.Хедткампа та інших. Однак цього не можна сказати щодо проблеми визначення основних передумов інфраструктурного забезпечення регіонального розвитку та напрямів їх реалізації, навіть нині, в період бурхливого розвитку вітчизняної економічної науки. Зазначена проблема здебільшого залишається поза межами ґрунтовних теоретико-методологічних досліджень або носить фрагментарний характер.

Глибоке переконання у необхідності науково-теоретичної розробки організаційно-економічних засад інфраструктурного забезпечення регіонального розвитку, які дозволяють враховувати специфіку функціонування елементів інфраструктури, їх важливість для забезпечення розвитку економіки регіонів, спонукало автора узагальнити й опублікувати результати своїх тривалих досліджень.

Звернення до теоретико-методологічних аспектів дослідження

Передмова

проблем розвитку інфраструктури регіонів вимагало ретельного опрацювання значного масиву наукових джерел та статистичних матеріалів - законодавчих та нормативних документів, що визначають основні напрями розвитку інфраструктури територій, матеріалів Держкомстату України, спеціальних періодичних статистичних видань Головного управління статистики у Чернівецькій області. Адже значення проблем розвитку інфраструктури регіонів та перспектив її розбудови в Україні зрештою зумовлюється не тим, наскільки несуперечливу концепцію чи стратегію розвитку інфраструктури ми розробимо, а тим, наскільки ми спроможні втілити їх в життя. А це завжди конкретні політико-економічні дії: розробка державних програм економічного розвитку регіонів, підготовка законопроектів, прийняття законів та інших нормативно-правових актів, виділення певних коштів тощо. Тому в кожному розділі монографії поєднуються два аспекти: науково-теоретичний та прикладний - практичний. Відтак у даному дослідженні поставлено подвійну мету:

а) дати цілісне висвітлення концепції розвитку інфраструктури регіону, її змісту, сутності, основних ознак класифікації та найважливіших напрямів функціонування, а також тих підходів, що існують в аналізі цього феномена в українській та світовій економічній науці;

б) простежити шлях реалізації цієї концепції в економічному розвитку конкретного регіону України.

Висвітлення у монографії теоретичних положень, методології, передумов розвитку інфраструктурної сфери регіону та її впливу на регіональний розвиток дозволило надати практичні рекомендації щодо обґрунтування та удосконалення організаційно-економічних засад інфраструктурного забезпечення регіонального розвитку та визначити пріоритетні напрями їх реалізації.

Монографія адресована представникам ділових кіл усіх рівнів, студентам вищих навчальних закладів економічного спрямування,

Бутирська І.В. Інфраструктура забезпечення регіонального розвитку

аспірантам, викладачам. Сподіваюсь, що це дослідження викличе зацікавлення не лише у фахівців, а й усіх тих, хто цікавиться проблемами сучасної економічної науки, розмірковує над перспективами подальшого розвитку країни. Поставлені в монографії проблеми та запропоновані шляхи їх вирішення сприятимуть проведенню подальших ґрунтовних досліджень проблематики інфраструктурного забезпечення регіонального розвитку, напрямів їх реалізації, розширять коло обговорення цих питань, стануть у нагоді в науково-педагогічній роботі з економістами, соціологами, представниками інших галузей науки.

Насамкінець хотілося б висловити щиру подяку всім тим, хто сприяв появі цього дослідження, чия доброзичлива допомога і змістовні поради уможливили повніше висвітлення наукових аспектів проблеми та її економічних перспектив.

Ірина Бутирська

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ІНФРАСТРУКТУРНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

1.1. Роль та значення інфраструктури у забезпеченні регіонального розвитку

Для переходу України до повноцінної системи ринкового господарювання вимагаються серйозні перетворення у всіх сферах суспільства й економіки. Серед них усе більш важливого значення набуває удосконалення управління регіональним розвитком, що повинне здійснюватися за допомогою широкого спектра конкретних дій місцевої адміністрації, спрямованих на розвиток економіки і соціальної сфери регіону. При цьому особливо актуальним бачиться розв'язання проблем, пов'язаних з нагальною необхідністю розвитку інфраструктури на рівні держави, регіону, підприємства, певна річ, якщо Україна вже в змозі відкинути досить високі ілюзорні очікування від трансформації та надто наївні уявлення про діаметрально протилежні затрати і здатність до перебудови, які властиві більшості посткомуністичних країн. Рівень розвитку інфраструктури, разом з такими показниками, як відкритість економіки, ефективність уряду, ступінь розвитку фінансового сектора, технологій, управління, кваліфікація робочої сили і рівень освіти, є одним з індикаторів для оцінки конкурентоспроможності держави [12, с.10].

Загальним „генеральним” фактором, який обумовлює утворення інфраструктури територіально-економічних систем, виступають потреби суспільства. У рамках конкретних суспільно-історичних типів виробництва вони характеризуються досить високим ступенем спільності. Разом з тим, потреби мають яскраво виражений регіональний характер, котрий відображає територіальні відмінності умов географічного середовища, рівня розвитку продуктивних сил,

Бутирська ЛВ. Інфраструктури[^] забезпечення регіонального розвитку

151. Цегольник ГТ. Проблеми та напрями активізації інвестиційних процесів в Україні // Управління сучасним містом. - 2003. - №7-9 (11). — С. 128-134.
152. Чмир О.С. Проблеми та ризики розбудови спеціальних економічних зон і території пріоритетного розвитку в Україні // Регіональна економіка. - 2002. - №1. - С. 135-143.
153. Шевченко-Марсель В.І. Розвиток інфраструктури фінансового ринку в умовах глобалізації економіки України // Регіональна економіка. -2004. -№3. -С. 106-110.
154. Шевченко-Марсель В.І., Другое О.О. Шляхи активізації фінансово-інвестиційної діяльності в транскордонному регіоні // Регіональна економіка. - 2003. - №3. - С.55-62.
155. Школа І.М., Бутирська І.В. Доцільність застосування методики бенчмаркінгу для визначення напрямів розвитку інфраструктури регіону // Регіональна економіка. - 2005. - №2. - С.84-91.
156. Школа І.М., Маниліч М.І. Регіон у системі пріоритетів економічного розвитку // Стратегії економічного розвитку в умовах глобалізації: Монографія / За ред. д-ра екон. наук, проф. Д.Г. Лук'яненка. - К.: КНЕУ, 2001. - С.307-317.
157. Шпилевой К.О. Управление инвестиционным процессом в условиях рыночных реформ. - Одесса: Оптимум, - 2001. - 304 с.
158. Щадилова С.И. Малый бизнес: из чего начать и как успешно развивать. - М.: Дело и сервис, 1998. - 168 с.
159. Юилл Д. Основные характеристики региональной политики: Европейский опыт. - 42 с. // <http://ieie.nsc.ru/-taxis/yull.htm>.
160. Aschauer D. Is Public Expenditures Productive // Journal of Monetary Economics. - 1989. - №23. - P.1 77-200.
161. Aschauer D. Is the Public Capital Too Low? // Chicago Federal Letter. - October, 1987. - №2 // <http://econpapers.repec.org/article/fipfedhle/default1990.htm#y1987>.
162. Aschauer D. Rx for Productivity: Build Ifrastructure // Chicago Federal Letter. - September, 1988. - №13 // <http://econpapers.repec.org/article/fipfedhle/default1990.htm#y1988>.
163. Breyer R. The Marketing Institution. -N.Y.: Amo Press, 1978. - 357 p.
164. Campbell T., Kracaw W. Financial Institutions and Capital Markets. - N.Y.: HarperCollins College Publishers, 1994. - 656 p.

Список використаних джерел

165. Eliasson G. Modeling the experimentally organized economy: Complex dynamics in an empirical micro-macro model of endogenous economic growth // Journal of Economic Behavior & Organization. - 1991. - Vol. 16, №1-2. - P.153-182.
166. Hedtkamp G. Die Bedeutung der Infrastruktur in makroökonomischer Sicht. - München: Osteuropa-Inst., 1996. - 63 s.
167. Henisz W. J. The Institutional Environment for Infrastructure Investment // Industrial and Corporate Change. - 2002. - Vol. 11, №2.-P.355-389.
168. Piazzolo D. Growth Effects of Institutional Change and European Integration// Economic Systems. - 1999. Vol.23, №4. - P.305-330.
169. Rosenstein-Rodan P. Notes on the Theory of the «Big Push» // Economic Development for Latin America. - N.Y., 1961. - P.58-72.
170. World Development Report 1992: Development and the Environment / World Bank. - Washington, 1992. - XXL - 308 p.

Наукове видання

Бутирська Ірина Валентинівна

**ІНФРАСТРУКТУРНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ:
ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ**

МОНОГРАФІЯ

Літературна редакція - Неля Савельєва

Макет - Сашко Данилів

Підписано до друку 10.10.2006. Формат 70х100 V . Гарнітура South.

Умов. друк. арк. 13,01. Обл. вид. арк. 13,99.

Наклад 300 прим. Замовлення № 83.

Видавництво “Книги - XXI”

Україна, 59000, м. Сторожинець Чернівецької обл., вул. О. Кобилянської, 7

Тел./факс: (0372)586021, 586464 8-050-9183202

www.books-xxi.com.ua e-mail: booksxxi@gmail.com

Свідоцтво про державну реєстрацію ДК № 1839 від 10.06.2004 р.

Віддруковано на власному обладнанні

Бутирська Ірина Валентинівна
кандидат економічних наук

Працює на кафедрі менеджменту та туризму Чернівецького торговельно-економічного інституту Київського національного торговельно-економічного університету.

Сферу наукових інтересів складають регіональні аспекти розвитку невиробничої сфери регіону. Автор більш як 30 наукових праць з проблем розвитку інфраструктури регіону, інфраструктурного забезпечення регіонального розвитку, інвестиційної та інноваційної політики. Співавтор двох колективних монографій.

ISBN 966-8653-71-8